

Charles Axel Dyrlund Petersens
fortælling om sit liv.

Min mor traf min far da hun var 23 år.

Min far var født i Græsted i den. 18 dec.1881, han hed Jens Edvard Petersen og arbejdede som murerarbejdsmand.

De mødte hinanden i N.I.O.G.T, en afholdsloge der lå i Rantzausgade i København. I deres forlovelsestid gik min bedstemor og passede på dem, for som hun senere sagde:

Ingen børn i vores familie før ægteskabet og hun tilføjede: Jeg var jo alene med dem og ingen skulle sige mig noget på.

Min bedstemor var en meget bestemt dame, og meget bange for at nogen skulle sige hende noget på, eller tale om hende eller hendes, ud fra den mening ”Hvad siger naboen” Min mor og hendes søskende havde da også megen stor respekt for hende så længe hun levede.

Var min forældre til bal, eller nogle af de andre børn, sad hun trolig på balkonen, parat til at følges med dem hjem. Min morbror Charles var væk en hel nat, da han var blevet forlovet med tante Elvira og da han kom hjem, undskyldte han sig med at de havde fulgt hinanden hjem, først han hende, så hun ham, så han hende osv. Om bedstemor troede på den vidste han ikke, men han kunne ikke finde på anden undskyldning, sagde han. Bedstemor sendte også de mindre søskende med som vagthund, men det fandt de også ud af, sagde min mor og hun mente også at bedstemor var klar over det, men at hun følte at så havde hun gjort hvad hun kunne.

Mine forældre blev gift den 23. april 1911 og fik året efter den 23. marts 1912 min søster Else Marie. Hun er nu gift med Eigil Magnussen, født 3. maj 1909. De har fire børn, nemlig: Kirsten, Hanne, Ivan og Jørgen. Mine forældres første bopæl var i Poppelgade, senere flyttede de til Skyttegade hvor jeg blev født den 3. feb. 1917. Min moder arbejdede på et Hasperi og min Fader ved murerfaget, han døde på sin 34 års fødselsdag den 16. dec. 1919.

Hans død tog meget hårdt på min mor, så for at få nerverne i ro, enedes man om, at hun skulle rejse op til en fjern slægtning oppe ved Hundested. Denne slægtning var broder til min bedstemoders bror Julius kone. Altså slægt meget langt ude. Han var blevet enkemand med fem børn, havde haft flere husbestyrerinder som slet ikke havde passet hjemmet og børnene. Hertil rejste min mor, søster og jeg op den 28. dec. 1920. De fem børn var Sofie, født den 8. juli 1905, Højby født 15. maj 1907, Johanne født den 15. juni 1910, Martin født 16. dec. 1911 og Karl den 27. april 1918.

Det var kun meningen at vi skulle blive der en kortere periode, men som mor siden har sagt - Jeg nænnede ikke at rejse fra dem. Det var dejligt for os børn at komme ud på landet, særlig mig der var fri for at skulle sendes i pleje hver dag, medens min mor var på arbejde. Først i Frøbels børnehaven på Yrsavej, senere hos min tante Elvira på Sindshvilevej. Da vi havde været et stykke tid i huset mellem bakkerne, enedes min mor og min senere far at da de begge var enlige kunne de lige så godt slå pjalterne sammen og gifte sig, hvilket skete først i maj 1921. Jeg kan huske, at jeg jublede og råbte: Mor og far skal giftes. Sofie som havde gået hjemme for at passe hjemmet, måtte naturligvis ud at tjene, ligesom Højby var og Johanne kort tid efter. Det faldt ikke rigtigt i hendes smag, men der var ingen anden vej.

Mor fik fra familien i København sendt en del brugt tøj som hun igennem årene sad og syede om til alle os børn.

Året efter giftermålet fik de Grethe der blev født den 30. marts 1922. Hun er gift med Wilhelm Hermansen og har en søn Arne.

Min søster og jeg fik en god far og dertil fem søskende og mor var hjemme hos os altid. Min plejefar hed Peter Martin Hansen født den 13. nov. 1875 i Virum eller Nærum.

Han havde nogle år før været ansat som skovløber i Tisvilde hegn, men var kommet til skade i skoven og fik en mindre pension, der gjorde at vi kunne bo lidt bedre end de andre arbejdere i området. Han arbejdede en overgang ved amtet, men da han blev sendt til Frederikssund på Midt sjællandsbanen, en tur på cykel på 23-24 km. hver vej måtte han stoppe. Det var hårde vilkår dengang, han kørte på en cykel uden friløb, og når han skulle op på den, sad der på bagakslen et tråd som man stod op på og så svingede sig hen på sadlen, der var så hård som en pind. Derefter ernærede han sig som fyrbøder på et lokomobil, der var en dampmaskine på store hjul, beregnet til at trække tærskværkerne som kørte fra går til gård på andelsbasis. Det var ret store maskiner, f.eks. måtte der fire heste til for at trække lokomobilene og seks til tærskværket. Halmpresseren var også stor, men kunne dog klares af to heste. Det var et helt optog når man skulle flytte fra sted til sted, og vi børn tog det som en oplevelse. Det siger sig selv, at der skulle mange folk til at betjene sådan et værk, (så vidt jeg husker et par og tyve) og da de skulle bespises på gårdene havde min mor nok at lave i de ca. to måneder tærskningen stod på. Hun mødte tidlig op for at have de første måltider klar, og hun må jo have gået, da hun ikke havde nogen cykel og også havde glemt at køre på sådan en. Når man tænker tilbage på, hvordan de har knoklet for os børn, så føler man en indre medlidenhed med den tids mennesker.

I 1924 da Stauning kom til magten, vedkendte min far at han var socialist. Jeg var med ham ude med valgplakater, jeg løb til de gårde der lå længst væk. Flere steder pudsede de hunden på mig, når de opdagede hvad jeg kom med, med tilråbet: Kan du skrubbe af din socialistunge. Kort efter gik han i spidsen for at stifte Landarbejderforbundet på Halsnæs. Jeg husker at han sagde til min bror og mig: I har godt af at høre på, men I holder jeres kæft. Det havde han ikke haft nødig at sige, for den tids børn havde ikke meget at skulle há sagt. Jeg husker også han sagde til de syv mand der var mødt frem: I gør klogest i at vælge mig som formand, for den der bliver formand for dette forbund vil blive kronisk arbejdsløs, og da jeg har min pension fra Skovkassen, er jeg ikke så dårligt stillet som en af jer andre bli´r. Det kom til at slå til, selvom han var en god arbejder kunne bønderne ikke bruge ham, så i nogle år slog han sten til skærver for Thorup kommune. Skærver som de brugte til at lægge på vejene med grus over. Han frøs meget, da det hele foregik på åben mark, og mest om vinteren når markerne var høstet. Det foregik på følgende måde: Når en bonde fandt en sten på sin mark som, var for stor til at han selv kunne fjerne den, sendte han bud til kommunen. Min far måtte så grave stenen fri og sprænge den med Aerolit, derefter kløvede han dem med en kæmpehammer, for senere at slå dem i mindre stykker, såkaldte skærver. Mange af stenene var kæmpestore så det var et meget stort slid der i kulden. Han havde lavet sig en læskærm som han kunne stille op, den bestod af to rammer hvorpå han havde sat halm på, i træskostøvlerne havde han også halm, og på tommel- og pegefingern på venstre hånd havde han et stykke jernrør for at beskytte dem mod slag, da han jo måtte holde på stenen han skulle slå i stykke. Ovenpå hånden havde han en læderlap som skulle beskytte mod stenslag og splinter, alligevel kom han ofte hjem og var såret, og altid forkommen. Min bror Karl og jeg skiftedes til at gå ud med varm kaffe til ham, den var i en almindelig flaske som mor havde kommet ned i en sok og omviklet med papir, men hun sagde altid at vi skulle skynde os så den ikke blev kold. Det har vi sikkert også, for jeg kan huske, hvordan det dampede fra koppen når far skænkede op. Det kunne bønderne godt bruge ham til, og når jeg tænker på det had der blev lagt for dagen over for socialdemokraterne, så kan jeg forestille mig at bonden har stået hjemme i den lune stald og gnedet sig i hænderne over at se ham den ”Røde” der ude i kulden.

Min broder Hans blev født, den 25. nov. 1925. Vi var på det tidspunkt flyttet til Thorup hvor vi boede i en rødstensvilla med tre værelser. Jeg husker, at jeg blev sendt over i Brugsforeningen efter vat, men selvom vi børn var vant til at se når dyrene var gravide, så havde hverken min broder Karl og jeg lagt mærke til at min

mor var vokset, eller at hun havde barnet indeni sig, vi troede stadig på storken. I dag synes jeg det er mærkeligt, vi var da seks og syv år gamle, og selv to og et halvt år efter da Poul blev født, tænkte vi over hvor han kom fra. Poul blev født den 2. juni 1927. Hans har været gift to gange, og har i første ægteskab Elo, Conny og Janna og i andet ægteskab Susanne og Vibeke. Poul har i sit ægteskab to børn. I foråret 1931 blev min far fastansat ved postvæsenet, han havde i et par år gået som syge afløser og som hjælp på Liseleje i ferietiden, men nu fik han et fast distrikt i området, med udgang fra Dyssekilde Station, en stadion der lå tæt ved Thorup by hvor vi boede. I 1924 da min broder Hans blev født boede vi i Thorup, men flyttede til Galgebjerg hvor vi boede i et lille hus ude på gårdens mark. Et dejligt og hyggeligt sted, men all for dårligt isoleret, så vi flyttede tilbage i det samme hus i Thorup. Det var min mor ikke alt for glad ved, for som hun sagde: Når man flytter tilbage vil der ske et dødsfald. Så da far blev fast ansat boede vi igen i det samme hus. Vi har dårligt kommet ind i huset og Far var lige var begyndt på sin faste rute, før han begyndte at få det dårligt. Han havde besvær med at holde på vandet. Det var meget slemt og vanærende for ham, så om natten bandt han en cykelslange på, som gik ned i en spand på gulvet. Det blev værre og værre så han kom på hospitalet hvor de gav ham laxisindsprøjtninger, det var meget smertefuldt. Jeg husker tydeligt en af de sidste dage han levede, at han lå og talte i vildelse. Han gav mig forskellige ordrer jeg skulle udføre, men min mor sagde bagefter at jeg jo nok kunne høre at det ikke var fars alvor. Dagen efter døde han. Hvad han døde af, er der vist ikke mange der var klar over. Der blev sagt en svulst på hjernen, men jeg vil tro at det var nyrerne der svigtede, på grund af den kulde han havde fået derude på markerne. Jeg følte vel nok sorg, men ikke som jeg mente man skulle. Så oppe i kirken sad jeg og stirrede ud i luften for at øjnene skulle løbe i vand, så alle kunne se at jeg græd, men selvfølgelig savnede jeg ham, det var jo den eneste Far jeg havde kendt. Han døde i juni 1932. Nu skulle min Mor til at være ene forsørger igen, så hun overtog et nedkørt vaskeri i Frederiksværk og flyttede dertil. Hun fik hurtigt det bragt på fode, ved godt og omhyggeligt arbejde. Det rygtedes hurtigt, så hotellerne sendte deres linned og fæsternes tøj ned til hende. Hun vaskede for mange berømtheder som kom til byen, bl.a. vaskede hun for prinsen af Siam og hans stab. Hun fik meget ros for hvordan hun havde vasket hans silkestoffer m.m. Men også min Mors slid havde taget på hende, så en dag måtte hun sælge, til stor fortrydelse, men hun var kørt ned. Jeg har glemt at fortælle hvordan min mor har siddet og syet tøj til os børn en hel nat, for at vi kunne være velklædte når vi næste dag skulle til eksamen eller på udflugt. Mange gange har hun været gået på arbejde når vi vågnede, men der lå en seddel på tøjet

hvem det var til. Jeg synes altid det passede. Da min Mor havde solgt vaskeriet, kunne hun ikke sidde med hænderne i skødet, så hun reparerede linned for sygehuset og for folk i byen. Hun syede drengetøj og kjoler, selv til voksne, hun gik aldrig udenom opgaverne.

Min Mor havde den evne at hun kunne forudane ting som ville ske, f.eks. kunne hun vide, efter at jeg var flyttet til København og var blevet gift, at vi kom hjem, selvom vi kom helt uanmeldt var kaffebordet dækket med kage og det hele og mor stod ude på fortovet og ventede på os, da toget kom ind. En anden gang: jeg havde en lys sommerfrakke som jeg ikke brugte mere, Grethe, min kone spurgte om hun måtte få den til at sy sig en jakke af. Hun klædte sig på for at tage i byen efter et mønster til at sy efter, da hun kom ud til havelågen stod postbuddet derude med en pakke til os, og da hun fik den pakket op, lå der en jakke i den, manglede den Grethe havde tænkt sig at sy. Forspillet er følgende: Da min Mor syede for folk var der en dame som kom med en jakke som hun mente min søster kunne passe, min Mor tog imod den velvidende at den var for lille til min søster, så den blev hængt ind i et skab. Der hængte den i et par år, så pludselig slog det ned i min mor ”den må Grethe da kunne passe”. Hun sendte den med det samme og den ankom lige i det øjeblik da Grethe er ved at gå ud af lågen

Den tids mennesker havde det hårdt og der var kun fattighjælp at få, men det medførte at man mistede sin stemmeret, og det ville mine forældre ikke udsættes for, så i vinteren 1929 gik min far med blodforgiftning i den højre hånd, efter at han havde fået en høtyv i hånden undertærskning. Sygekasser fandtes ikke, så hele den vinter levede vi af kartofler fra haven og saltede sild. Af og til gik min Far ned til fiskerlejet og gav dem et nap med at trække bådene op, det kunne han klare med den raske hånd. For sin indsats fik han som regel en fisk eller to. Min Mor var fantastisk til at tilberede dem på forskellig måde har jeg fundet ud af med årene. En dag blev jeg sendt op på den store gård, for at spørge om jeg måtte skylde for en liter mælk, da min lillebror trængte til det (otte øre kostede den). Bonden spurgte hvor gammel min lillebror var og da jeg sagde to år, sagde han: Så kan du sige til din Mor, at så er han gammel nok til at drikke vand. Hos den slags mennesker tjente jeg i fem år. Det jeg skriver nu, er ikke for at beklage mig, men kun for at man skal forstå hvordan de små i samfundet blev behandlet.

Jeg blev konfirmeret den 12. april 1931 i Thorup kirke, og den første Maj skulle jeg møde i pladsen, ganske vist havde vi børn hjulpet til i barndommen, med at tage kartofler op, bære avner væk fra tærskværket, slæbe neg sammen under høsten og

m.m. Men det at komme ud at bo alene, det var frygteligt. På gården var der kun ansat en pige i køkkenet og så mig. Jeg blev installeret uden i enden af stalden, i et trist og kedeligt værelse, uden varme og lys, kun en køkkenlampe med petroleum. (På det tidspunkt var det elektriske lige begyndt at komme til området) Kom jeg hjem efter det var mørkt måtte jeg famle mig gennem et mørkt rum før jeg kunne tænde lampen. I værelset stod to kanesenge med halm. Jeg fik to dyner så tunge så jeg dårligt kunne bære dem plus en skråpude, men intet lagen. Jeg kunne høre rotterne løbe på loftet og musene der puslede i sengehalmen. Jeg var bange, meget bange, for døren kunne ikke låses og så den puslen i sengen, og musene jeg kunne se løbe over gulvet i månelys. En dag fandt jeg en muserede med unger i min seng. De ældre karle på landet kú godt lí at fortælle os drenge spøgelseshistorier som vi troede på, så hver gang man hørte en lyd for man forvildet op og stirrede ud i mørket! På denne gård blev en ko slået ned på grund af kalvekastningsfeber. Bonden parterede den, og så blev der lagt nogle lagner i bunden af stadvognen, og så tog han til Hundested og solgte ved dørene. Slagterne derned blev naturligvis sure så han måtte stoppe, men koen skulle spises, så os på gården, pigen, daglejeren og jeg spiste af den i mange dage, til sidst var den begyndt at lugte. Køleskab fandtes ikke. Ingen af os turde klage til bonden men en dag tog daglejeren og smed det hele ud ad vinduet, til al held eller uheld gik bonden tur i haven med sin kone, og var lige ved at få det i hovedet. Daglejeren (Svend Berg) blev så nervøs så han rystede, men der blev ikke sagt noget og vi slap for mere ko. Om vinteren havde han ikke mere brug for mig så jeg kom på en anden gård til 15 kr. om måneden, (en pakke cigaretter med kostede 25 øre og en øl 29 øre) Det var ikke store penge, men dengang måtte man gå for hvad herren ville byde, som man sagde. Det var en gård der lige var ombygget, med de mest moderne anlæg til kreaturerne, med slevvanding og det at man kunne løse dem alle på en gang, det var jo tip top moderne, men ikke karlekamrene. Der var i enden af stalden bygget tre rum, men uden varme og uden hygge, ingen tapet på væggene og ingen maling på døre og vinduer. Møblerne var dem der havde stået i det gamle. Nå, men vi var jo kun tyende, ja vi tænkte slet ikke over det, vi var jo ikke vant til andet og kammeraterne på nabogårdene heller ikke.

Vi blev vækket kl. 5 om morgenen og skulle ud og malke og gøre staldtjeneste, derefter kl. ca. 7 ind og få morgenmad. Derefter i marken til kl. 9, så hjem at få frokost. Den bestod for det meste af kogte kartofler uden andet til end saltede sild der lige var taget op af lagen, rugbrød med margarine. En halv time, derefter i marken igen til kl. 12.30, hvor vi fik varm mad. Kl. 13.30 ud igen til kl. 17.30. Efter at have

sat hestene i stand og fodret dem og man evt. havde været med at malke, kunne man kl. ca. 18.30 gå ind og spise til aften, det var altid tør mad, rugbrød med pålæg, dertil en kande øl som gik på omgang, jeg rørte den aldrig, for som dreng måtte man vente til de voksne havde forsynet sig. Derefter gik man ud på værelset, som regel faldt man i søvn, indtil man kl. 21 skulle fodre hestene af. Først derefter havde man fri. Skulle man noget en aften, måtte man spørge bonden om tilladelse og om han ville fodre af. Det skete at han sagde: Næ, du var ude at rende i går. Vi havde fri hver anden søndag fra ca. kl. 10-11 stykker, men det kunne også ske at bonden sagde at man blev nødt til at komme hjem og malke til aften, da de selv skulle gå. Da man blev ældre og kom på større gårde hvor vi var flere karle hjalp det lidt, men det var altid bonden der bestemte. Da jeg var nitten år, havde jeg fået nok og jeg tog ind til København, men i trediveerne var der megen arbejdsløshed i byen, men jeg var da heldig at få et job som bud til 15 kr. om ugen. Nu fik jeg også kosten, men det var ikke mange penge alligevel, jeg betalte 6 kr. for et værelse og 5 kr. for et sæt tøj jeg købte på afbetaling, de resterende 4 kr. blev brugt til skat og sygekasse mv. Jeg har tit gået til bal med huller i skoene, der var ikke råd til at få dem forsålet og jeg kunne heller ikke undvære dem så længe, jeg havde jo ikke andet at tage på. Jo, et par gummistøvler, men de var alt for varme at gå med på asfalten. Jeg var i den plads i 2 år, men det gik sløjere for hver dag, til sidst holdt de kun åbent indtil jeg fik et andet job. En sød tanke. Endelig lykkedes det for mig, jeg blev ansat på en elementfabrik der Giba, vi lavede el-batterier af sod, grafit blandet med syre. Jeg var så sort som en neger, når det var fyraften. Der var ingen bad på fabrikken så jeg måtte køre hjem så sort som jeg var og vaske mig på værelset i en balje, men det kneb med det varme vand, som jeg måtte varme på kakkellovnen. Ren var jeg aldrig, det sad inde i porerne, under neglene og i næse og svælg. Efter tre måneder gik fabrikken fallit (heldigvis) det var et meget ledt arbejde for en krone i timen (mindstelønnen). Jeg måtte nu se mig om efter noget andet, men det var meget svært, man fik nej alle steder. Jeg prøvede det mest utrolige og frække for at få et job. Min tante havde en fætter der var mester på Soyakagefabrikken, jeg kendt ham ikke, men tog en aften ud til ham privat, men der var ikke noget at gøre, av hvor blev min tante gal. Jeg var i mellemtiden blevet forlovet med Grethe, min kone, som er født den 12. aug. 1919 på Frederiksberg, hun havde et job på en bisquitfabrik og tjente hæderligt, hun hjalp mig gennem den periode med det mest nødvendige. Jeg løb fra sted til sted, men fik kun hovedrysten og ”prøv i morgen”. En dag jeg havde været på farten fra kl. 5 om morgenen og fået nej alle steder tog jeg ud på Refshaleøen, jeg havde hørt at B&W af og til tog folk. Jeg nåede derud ca. kl. 8, men da jeg henvendte mig hos portneren,

sagde han: Der er ikke noget arbejde til folk der ikke kan komme op om morgenen. Jeg blev så bitter, at jeg fik tårer i øjnene og forsøgte at forklare at jeg havde o.s.v. Der i porten var der kontrolure som arbejderne stemplede på før de gik ind på værftet. Her stod en mand med ryggen til og skrev kortene af for kontrol, han vendte sig om og sagde: Er det ikke Axel? Jeg genkendte ham straks som morbror Dyrhund, selvom jeg ikke havde set ham længe, han bad mig vente mens han gjorde sit arbejde færdig. Det var et sandt held, at jeg lige løb på ham der. Han var der kun 5 min. om dagen og jeg anede ikke at han arbejdede der, eller hvad han lavede. Da han var færdig, gik vi over til pladsmesteren på hvis kontor min morbror var ansat, jeg blev præsenteret og måtte aflevere min adresse. To dage efter lå der et søndagsbrev: Mød i morgen tidlig. Jeg var kisteglad. Vi var i mellemtiden blevet gift, på Grethes 20-årige fødselsdag den 12. aug. 1939, og vi havde fået en etværelses lejlighed på Godthåbsvej nr. 22. Det var under meget små kår vi var blevet gift, vi startede med et klædeskab, en ottoman og et sybord. Stole havde vi ingen af, så vi måtte sidde på ottomanen medens vi spiste med tallerkenen i skødet. Sybordet var så lille at der kun kunne være en tallerken. En uges tid efter kom Grethes far med to stole som han havde købt hos en marskandiser for 2 kr. stykket. Det var før forbrugersamfundet startede. Det var småt, men vi var glade, vi havde vores eget og nu da jeg havde arbejde skulle vi have en arving. Det blev Lissie. Vi var under Grethes graviditet flyttet ud til Skjulhøj Alle og her blev Lissie født. Det var en meget streng fødsel, vandet gik otte dage før fødslen kom i gang. Jordemoderen og jeg blev sat til at holde hver sit lår, medens lægen pressede. Selv under narkosen havde Grethe utrolige kræfter, så vi havde vores besvær med at holde hende. Endelig så vi noget blå komme frem og lægen fik travlt. Han trykkede og trykkede så dybt at jeg tænkte ”hvor er indvoldene og hvor er barnet”. Pludselig kom hun, helt blå i hovedet, hun havde navlestrengen om halsen og var ved at blive kvalt. Det var i sidste øjeblik, en dejlig unge. Men hvor var Grethe afkræftet bagefter, hun havde jo mistet en masse blod, da efterbyrden sad fast. Hun burde há haft blodtransfusion og været på rekreation. Det var nærmest en forbrydelse at det ikke skete.

Krigen var jo kommet til Danmark og nervøsiteten for arbejdet greb os så vi turde ikke sidde med den dyre lejlighed. Vi flyttede derfor til en billigere, men den var alt for kold, så få måneder efter flyttede vi igen og kom til at bo i Gennemløbet, den 1. december 1941. Det var en lidt bedre lejlighed, to et halvt værelse med centralvarme og et lille badeværelse, men intet i sammenligning med den vi havde forladt i Skjulhøj Alle. Vi var nået ind i året 42, isen havde lukket farvandene og arbejdet blev

mere og mere truet. Så for ikke at blive sendt ned til Tyskland og arbejde, skrev jeg en ansøgning til Københavns Sporveje. I marts måned var der ikke mere arbejde på B&W, så en ven af os havde skaffet mig ind i Nyborg Jernstøberiers lager på Jarmers Plads, her var jeg med til at opstille kaminer og kakkelovne. Først i oktober kom der brev fra Sporvejen at jeg skulle møde på skole den 26. oktober 42. Jeg var stærkt i vildrede, jeg var jo glad for mit arbejde og ingeniør Tand gav mig flere og flere interessante og vanskelige opgaver. Jeg gik til ham og spurgte hvad han ville råde mig til og han sagde: ”Så længe vi har arbejde bliver De ikke fyret, men Tyskerne har lige snuppet et par skibe med jern til støberiet og bliver de ved med det må støberiet i Nyborg jo lukke, og så får vi ingen kaminer at stille op. De tre gamle kan jeg jo ikke så godt fyre, det kan De jo nok se. Jeg vil ikke råde Dem, men nu kender De hvordan landet ligger”. Så valgte jeg Sporvejene. Tre måneder efter var alle tre gamle væk, de to yngste var døde og så holdt den sidste selv op. Senere skulle det vise sig at jeg havde valgt rigtigt. Jeg bestod Psykoteknisk prøve og de otte dage på skole, og jeg blev antaget som sæsonarbejder. Det ville sige at det kun var for vinteren, havde jeg vist det, havde jeg vel nok valgt anderledes. Vinteren gik og den 15. Maj blev vi hjemsendt, men også nu var heldet med mig. En af Grethes fhv. arbejdskammerater mente nok at hendes mand kunne bruge mig og jeg blev ansat på en Tørvebriket-fabrik. Efter 4. uger brød maskineriet sammen og vi to mand blev fyret. Jeg var meget modløs da jeg kom hjem, men Grethe gav mig et brev fra Sporvejene, hvor der stod at jeg skulle begynde igen dagen efter. De havde forregnet sig og havde for lidt folk til at besætte vognene. Der var jeg ansat i 30 år.

Den 2. maj 1943 fik vi så Birthe, denne fødsel gik noget nemmere, men da havde man også været mere forudseende og fået Grethe ind på Rigshospitalet. Nu havde vi to børn at sørge for, men hvor var det skønt at tumle med dem. Tiderne blev mørkere og mørkere, tyskerne tog det meste af hvad landet kunne producere, så efterhånden var det erstatninger og surrogat det meste vi kunne købe. Det var også meget svært at få pengene til at slå til, det vi købte, holdt ikke til noget. Jeg husker en måned jeg havde købt nye sko til begge piger, det var den første, den 8.tende kom de op med huller i skoende, sålerne var jo kun lavet af spalt, det ringeste der findes af læder. Jeg købte nu noget læder selv, men det var heller ikke meget værd til at forsåle med. Nå men, skoene blev da forsålet, selvom det ikke så alt for professionelt ud.

I 1944 blev jeg uddannet som vognstyrer, det var meget spændende i begyndelsen, men man blev hurtig træt af at stå der og stirre ud i mørket. Alt var jo mørkelagt, selv sporvognens forlygter og bilernes lygter. Det var som at køre i en spøgelsesby. Af og

til hørte man skud og tænkte var det en likvidering af en stikker eller var det et terrorismord foretaget af tyskerhåndlangerne. Sabotage var man jo også vidne til og tysk russia. Jeg gik ind i modstandskampen, vel vidende at det var farligt, både for mig selv, men også for Grethe og børnene. Jeg holdt det hemmeligt for Grethe i lange tider, men til sidst, da hun blev mistænkelig over at jeg skulle gå om aftenen og natten, måtte jeg gå til bekendelse. Hun tog det pænt, ud fra samme tanke som jeg: ”Nogle skal jo”. Krigen sluttede omsider og heldigvis uden mén for os, men vi var jo helt forarmede, ribbet for alt og uden sparepenge.

En nat drømte jeg, at jeg lavede et stykke legetøj, en benzintank som jeg solgte. Det stod så levende for mig, men jeg havde ikke rigtig mod eller råd til at gå i gang. Vi drøftede det frem og tilbage i et årstid, så blev vi enige om at starte. Vi havde nogle venner i Brøndbyøster, han havde en drejebænk som han i sin fritid drejede stoleben på til en fabrik og han gik med til at lave 50 sæt klodser i bøgetræ. Hvert sæt bestod af 4 stykker, en drejet i form som de gamle Benzinstandere og en som de nye, en som en oliekatte, en kasse man brugt til at opbevare oliedunke i og endelig en bund. De blev malet i henholdsvis røde og hvide farver og bunden lysegrå. På sider klistrede vi Esso mærkater som vi fik gratis, ventilgummi brev brugt som slanger. Og så ud at sælge dem. Den første der blev besøgt, var samtidig grossist, han bestilte 5000 stk. Uha, vi havde jo ikke kapital eller kapacitet til så stor en ordre. Vi boede på en tredje sal og håndmalede dem ude i køkkenet. Kaj blev sat til at dreje og venner og bekendte sat i gang derhjemme med at male, det største problem var pengene, de forskellige skulle jo både have maling og pensler og efterhånden var der 22 i gang. De første 1000 blev leveret til grossisten og så havde han ingen penge, til al held havde han solgt forlods i forretningerne, så vi sultede ham for flere, før vi fik penge for de første. Efterhånden kørte det med direkte salg i forretningerne. En forretning på Frederiksborgvej havde også grossistvirksomhed og en dag sagde han, at vi måtte sætte prisen ned. Det kunne vi ikke, vi havde ingen mulighed for at billiggøre produktionen, da vi var nødt til at male det hele i hånden. Han mente at vi kunne sprøjtet lakere dem og da jeg forklarede at det ikke kunne lade sig gøre sagde han at så ville han selv lave dem efter. Det var jo trist, men vi kunne ikke forhindre ham i det. Men vi fik da hele julesalget og solgte 7700 stk. I januar kom så hans produkt, ak og ve, de var hverken akkurat eller blanke som vores, men de var billigere, ca. det halve af vores. Vi fik nu mange vrede opringninger fra forretninger, der troede at det var os der havde sluppet af. Det var ikke de store penge vi fik ud af det, men vi havde da en sjov tid, og det satte os da også i stand til at købe grunden på Præstebakken 22. Det

vil sige vi havde kun 1000 kr. og udbetalingen var på 2000. Vi lånte nu 1000 kr. i organisationens lånekasse og grunden blev vores. Det var i okt. 1949. Som sagt boede vi i Gennemløbet i en lille toogenhalvværelses lejlighed der slet ikke var isoleret. Under krigen frøs vi med anstand, særlig da ejeren ikke kunne skaffe brændsel, børnene måtte blive i sengen, en morgen var der tre frostgrader i stuen. Vi prøvede selv at skaffe noget der kunne brænde, men det vi fik fat på, slog ikke langt til i et fyr der skulle trække fjorten lejligheder. Dagen op til juleaften fik vi lov til at hente de træer der ikke var solgt, så vidt jeg husker 60 stk. De var væk i løbet af et øjeblik, men vi fik da lidt varme. Et postbud og jeg var de eneste af os 14 beboere der af og til havde fri om dagen, så vi gik ud og skaffede halm, og vi stod i lange køer for at få en sæk halvvåd tørv. Ak ja, det forslog ikke ret langt og da de andre beboere tog det som en selvfølge og da varmemesteren nægtede at fyre med det vi kom med, opgav vi. Vi indrettede os med en lille brændeovn i køkkenet, den var nemmere at skaffe brændsel til. Men tilbage til grunden, vi havde jo aldrig tænkt os at vi ville bygge på grunden, det var der slet ikke penge til og da Grethe samtidig var gravid og intet tjente var pengene stadig små. Anette blev født kort efter vi havde købt grunden, nemlig den 25. okt. 1949. Det blev også en dramatisk fødsel. Det blev nødvendigt med en bloddonor, men på vejen kørte ambulancen med ham galt, det forsinkede hans fremmøde, med det resultat at de måtte give Grethe saltvandsindsprøjtninger for at holde liv i hende. Jeg blev kaldt ind på Rigshospitalet, blev iklædt kittel og maske og fik lov til at komme ind at hilse. På det tidspunkt havde alle vist nok opgivet hende. Hun var helt hvid, ja vel nærmest blå og gennemsigtig at se på og jeg tænkte ”Så nu skal du miste hende” Jeg sendt en stille bøn til Gud og han hørte mig. Donoren nåede frem og min svigermor og jeg blev hurtigt gennet ud. Nogen tid efter kom lægen ud og sagde: ”Vi tror hun klarer den, så tag De roligt hjem, så kan De komme og se til hende i morgen”.

På grunden lå et lille skur, men ikke stort nok til at vi kunne bo i det, men så en dag var der en passager på vognen, der harmdirrende fortalte mig, at på hans gård lå der et tørveskur som var opført under krigen, og nu havde kommunen forlangt at han skulle lave tegninger og sende op i to eksemplarer, men det gider jeg ikke, sagde han. Vi river det hele ned og kører på lossepladsen. Jeg spurgte om ikke jeg skulle rive det ned for ham, mod at jeg fik det træ der var i det. Jo det var da i orden og jeg fik adressen i Store Kongensgade. Dagen efter havde jeg fredag, så jeg tog ind for at besigtige og tale med ham, men da havde han allerede fortrudt, materialerne skulle bruges til at opføre et cykelskur til beboerne, men her har De en tier for Deres

ulejlighed. Det var et kæmpeskur og da jeg talte med tømreren der skulle opføre det sagde han: Der bliver meget igen så få du fat på ham om du må få resten. Et par dage efter havde jeg ham igen med på vognen og aftalen var at jeg måtte få resten, hvis jeg ryddede gården. Da jeg fik besked, tog jeg derind med en bekendt der havde en stor lastvogn med kæpskinner. Da vi havde læsset det hele på kunne vi ikke komme ud af porten, så vi måtte læsse noget af igen indtil vi var kommet ud. Jeg fik bygget et sommerhus på 4 gange 4 meter i forlængelse af det der lå, bagved byggede jeg af brugte mursten et køkken på 2 gange 3 meter med en skorsten hvor vi anbragte en lille ovn som vi kunne lave mad ved og som også kunne give lidt varme. Nu kunne vi bo derude om sommeren, men vi havde stadig ikke tænkt på at bygge, det lå så langt ude i fremtiden så vi ikke engang talte om det.

Så kom der en lov hvorefter man kunne bygge med Statslån og kommunegaranti helt op til 95 % hvis man havde tre børn og det havde vi. Dette lån man kunne opnå, var rentefrit, man skulle kun betale 1,2 %, 1 % i afdrag og 0,2 % i administration. Vi begyndte at ane en mulighed, men turde vi? Vi prøvede at lave en skitse inden for de 80m² der var betingelsen og med den i hånden opsøgte jeg en arkitekt, men det var meget nedslående. Enten måtte vi stryge kælderen eller kamrene, og en ven til os som var murer, bekræftede det. Jeg skulle jo selv skaffe de 5 % og dem havde vi ikke, og ingen mulighed for at skaffe dem. Vi var langt nede og talte meget frem og tilbage, Pludselig slog det ned i mig som lyn fra en klar himmel. Jamen hvad hvis du selv laver det, så må din arbejdskraft vel kunne dække de 5 % og højt siger jeg til Grethe ”Ved du hvad, jeg tror selv jeg bygger det”. Det var en meget dristig tanke blev jeg senere klar over, jeg havde jo slet ingen forudsætning derfor. Jeg havde engang været med til at udgrave en grund, og så havde jeg tegnet min svogers hus, men derfra og så til at bygge selv var, vil jeg sige i dag voveligt. Men terningerne var kastet, så jeg gik i gang med at lave en tegning og efter flere forsøg var den, som jeg syntes, acceptabel. På kommunen var de ret afvisende, selvom de ikke kunne påvise nogle fejl, ville de dog ikke godkende den, jeg var jo ikke arkitekt. Jeg lavede nu en tro kopi af huset i størrelse 1: 100. De kiggede jo lidt da jeg kom med den, men tegningen blev godkendt uden rettelser. Nu gjaldt det om at få banker og myndigheder til at tro på at jeg kunne. Først gik jeg hen til den ingeniør jeg havde arbejdet under tidligere, han var rådmænd i kommunen, ham fik jeg til at tale min sag og han troede på mig. Jeg fik kommunegarantien og jeg fik bevilliget statslån. Jeg fik nu at vide at jeg skulle søge byggelån, det anede jeg ikke, men jeg lod som om. Jeg gik ned i banken og det første de spurgte om, var om grunden rykkede. Det vidste jeg

ikke og da jeg spurgte sælgeren, sagde hun. Nej, det gør den ikke, det er jo den eneste garanti jeg har for mine penge. Så stod jeg der, nu var godt råd dyre. Jeg tog nu ind i organisationens lånekasse og forelagde sagen, og spurgte om de ville hjælpe, men de måtte ikke give så store lån. Jeg skyldte i forvejen 6500 kr. Jeg spurgte om ikke de bare kunne give mig en garanti på at lånekassen hæftede, hvis byggeriet gik i stå og det gik de med til og med garantien i hånden fik jeg hende til at rykke. Efterhånden begyndte det hele at klappe og 23. april 1952 fik jeg byggetilladelsen og dagen efter begyndte vi at grave grunden ud, en måned efter, den 23. maj begyndte vi at mure kælderen op. Da var alt leret gravet ned i baghaven eller lå i bunker parat til at blive brugt til terrasse. Da jeg ikke havde nogle penge, måtte jeg have materialerne på transport, det vil sige at de blev transporteret byggelånet og skulle betales eftersom byggeraterne blev udbetalt. Blokkene kunne jeg derimod kun få på 30 dages kredit, da det var et nystartet firma. Jeg var derfor nødt til at bygge huset og lægge tag og mure skorstenen før jeg kunne få første rate, og dermed betale blokkene. Vi nåede det og på den 31. dag, altså den 24. juni betalte jeg blokkene. Den gang havde man kun 2 ugers ferie, den havde jeg taget så vi arbejdede fra morgen til aften. Grethe rørte mørtel op og Lissie og Birthe hentede sten. En morsom episode vil jeg lige nævne: Jeg var ved at mure et skillerum, men manglede sten, ved en fejltagelse var 5000 sten stillet af ved nabogrunden hvor man også byggede, jeg bad Lissie om sammen med Birthe om at hente ca. 20 sten til mig. Et øjeblik efter så jeg en caravane ind igennem lågen, det var alle børnene på vejen, som de havde organiseret. Nogle kørte sten på et løbehjul, andre i en dukkevogn, nogle med en sten på sadlen af en trehjulet cykel, andre på hvad der kunne køre. 14 i alt med hver sit køretøj. Jeg lod som om jeg ikke så det, først da alle 5000 sten stod inde på grunden slog jeg hænderne sammen og sagde at nu skulle de alle sammen há en is. En udgift på 3,50 kr. Skulle jeg selv have kørt dem ind havde det taget flere timer.

Vi havde sagt vores lejlighed op fra 1ste juli og boede i sommerhuset, i håb om at vi kunne komme under tag inden vinteren, og samtidig for at spare husleje. Under hele byggeriet måtte jeg tage stilling til hver enkelt sag, hvordan den skulle udføres, det skete når jeg var kommet i seng om aftenen og når jeg sad på sporvognen, der blev brugt mange køre- og regnskabssedler af sporvejenes til at regne ud på. Byggeriet skred fremad og den 6te okt. da det var meget koldt i vejret, flyttede vi ind i huset, da havde centralfyret allerede kørt i flere dage for at udtørre huset. Ganske vist havde vi ikke fået lagt gulvbrædder, men jeg fik hurtigt sovekammeret færdigt, og så blev børnene bugseret hen over bjælkerne ind i det rum. Grethe var meget nervøs for at et

af dem skulle falde ned i kælderen, så jeg fik hurtigt forskallet den, så kunne det da ikke gå helt galt. I løbet af et par dage blev da også resten af gulvene lagt, så jeg kunne begynde på fliser og inventar, og den 14tende februar fik vi færdigattesten. Vi havde klaret det på små 10 måneder. I dag når jeg tænker over det hele må jeg indrømme, at der må há stået en højere magt bag det byggeri. Jeg viste næsten intet om den slags, men jeg føler at jeg blev inspireret, således at når jeg gik i gang med et stykke arbejde, var det som om at havde jeg prøvet det før. Nå, men nok om det. Vi er meget glade og taknemmelige for vores hus og betragter det stadig som en gave.

Da vi var kommet så langt så børnene kunne komme ind i deres eget værelse, slappede vi af med det resultat, at Ingelise blev født. Først følte det som en katastrofe, for det første havde vi fået besked på, at det ville være livsfarligt for Grethe at få flere børn, det var det som tyngede mest, dernæst synes vi ikke vi havde tid, råd eller lyst til at begynde forfra. Vi skulle jo også tjene ekstra penge for at klare byggeriets efterslæb, med hvad vi måtte købe ind til et større hus, plus de gældsposter vi havde. Efterhånden som tiden gik, blev vi klar over det var det bedste der var sket os, for da Lissie fløj fra reden, havde vi endnu ikke råd til at betale de højere renter der skulle betales, når vi kom under tre hjemmeboende børn. Da følte vi igen at vi blev styret. Selvfølgelig var vi glade for Ingelise, da hun først var kommet. Da det så viser sig senere, at vi slet ikke kunne have undværet hende, så føler man sig så lille.

Vi har brugt megen tid på ekstra arbejde, både ude, men også hjemme. Jeg mindes den tid hvor vi havde systue i kælderen, hvor hele familien tog del, selv den lille stod og vendte ærmer. Jeg husker tydeligt når der lød et skrig fra Lissie og jeg måtte hen og med tænderne trække en stump af symaskinenålen ud som var gået gennem hendes finger, eller når en af remmene på maskinerne var knækket. Jo det var et slid, men et slid som vi ikke ville undvære og pengene kunne vi jo godt bruge. Børnene var jo også glade for de lommepenge som de selv kunne tjene. Vores ekstraarbejde har da også gjort at vi har kunnet rejse, meget mere end vore venner og ligestillede, men også fordi at fra den dag vi købte grunden, den dag i 1949, er det som om lykken har været med os. Vi har ikke haft de store udgifter til vedligeholdelse, heller ingen uoverkommelige udgifter på bilen, ingen alvorlige sygdomme, hverken hos os selv eller vores børn. Vores børn, svigerbørn og børnebørn har bare været helt o.k. Ingen udskejelser, ingen narkotika eller andre kedelige ting. Kun glæde har de skabt os.

To episoder som gjorde et meget stærkt indtryk på mig, vil jeg lige omtale. I 1954 og i 1957. I 1954 da Lissie var blevet konfirmeret sad vi sidst på måneden uden penge og uden mad, Jeg sad lidt og rodede i min tegnebog, pludselig fandt jeg 100 kr. Vi blev begge lidt mærkelige. Vi havde haft en konfirmationsforsikring på 1400 kr., men da vi gik vores regninger igennem punkt for punkt, stemte det på en prik. Hvor kom de penge fra? – I 1957 da Birthe blev konfirmeret var vi også kørt tom for penge, vi sad og diskuterede hvordan vi skulle skaffe nogle da der blev ringet på døren. Grethe gik ud og lukkede op og udenfor stod postbuddet med en postanvisning på 100 kr. Jeg havde, da vi købte grunden, taget et lån i Organisationens lånekasse, dette lån havde jeg betalt ud for et halvt år siden. Ifølge deres opgørelse havde jeg betalt 100 kr. for meget. Jeg samlede alle mine kvitteringer sammen og tog derind (jeg ville ikke udsættes for at de fandt fejlen og der blev sat en plet på min ære) men uanset hvad jeg sagde og selvom jeg viste dem kvitteringer, holdt de på at jeg havde betalt for meget. Mysteriet blev aldrig opklaret, men vi var da glade for pengene. Tit rinder det mig i hu der står skrevet: Før du råber, er hjælpen på vej.

Nu har jeg kun det at sige, hvad skal der ske med vores hus i fremtiden, bliver nogle af vores børn i stand til at overtage det og er det til lykke, eller skal det på fremmede hænder? Vi ville helst at et af børnene overtog det, så vi stadig hvor vi end skal tilbringe vores alderdom, stadig kan komme i det hus som vi selv byggede op og som var og er vores liv. Nu i over tredive år.

Det spørgsmål bliver sikkert også løst for os, det håber og tror vi.

Rødovre den 11. januar 1983

Underskrevet Axel Dyrland Petersen